



SLOVENSKÉ BEZPEČNOSTNÉ FÓRUM 2018

25 rokov zahraničnej a bezpečnostnej politiky SR – kde sa nachádzame a kam smerujeme? (I. panel)

Úvodný panel 12. ročníka Slovenského bezpečnostného fóra pod názvom „25 rokov zahraničnej a bezpečnostnej politiky SR – kde sa nachádzame a kam smerujeme?“ otvorila moderátorka Ľudmila Lipková, prodekanka pre vedu, výskum a doktorandské štúdium Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave. Hostami diskusie boli Radovan Javorčík, stály predstaviteľ SR pri NATO v Bruseli, Róbert Ondrejcsák, štátny tajomník Ministerstva obrany SR, a Juraj Marušiak, vedecký pracovník Ústavu politických vied Slovenskej akadémie vied.

V úvode každý z rečníkov v krátkosti zhrnul svoj pohľad na doterajšiu činnosť Slovenskej republiky v medzinárodnom prostredí. Veľvyslanec Javorčík sa na vec pozerá z pohľadu Bruselu ako sídla organizácie NATO a zároveň aj z pohľadu Slovenskej republiky, kde sa momentálne nachádzame a kam patríme. Po roku 1993 sme mali úplne odlišné očakávania od členstva v NATO a EÚ od toho, aké sú v súčasnosti. V tomto období by nikto nepredpokladal budúce narušenie stability v podobe súčasného Brexitu. 90-te roky definoval ako hľadanie vzťahov s bývalými nepriateľmi, pričom vrcholom spolupráce bolo podpísanie spolupráce Aliancie a Ruska v roku 1997.

Multilateralizmus prešiel počas svojho vývoja viacerými krízami, či to bola vojna v Juhoslávii a situácia okolo Kosova, teroristický útok na USA v roku 2001, stále trvajúca stabilizačná operácia v Afganistane, či udalosti na Ukrajine. Pred 25 rokmi sme rovnako ako dnes nevedeli kam budú naše vzťahy napredovať, avšak boli sme plní optimizmu. Zároveň v tomto období pretrvávala tendencia rozdeľovať spojencov a môžeme tvrdiť, že je v istej miere prítomná aj dnes. V súčasnosti ale hovoríme o oveľa vyššej prítomnosti nacionalizmu a snahe riešiť krízy ad hoc koalíciami alebo individuálne. Veľvyslanec Javorčík sa prikláňa k slovám ministra Lajčáka o „*potrebe renesancii multilateralizmu*.“ Čo sa týka momentálneho stavu NATO, z hľadiska obsahu na tom nikdy nebolo lepšie.

Aliancia rozhodne nie je v kríze, hovoríme len o zásadnej zmene štýlu politickej komunikácie a nazerania na medzinárodné vzťahy ako také. V súčasnosti sa nachádzame v úplne inom prostredí a preto si musíme my sami jasne zadokumentovať, kde chceme byť – viac unilaterálni, koaliční alebo multilaterálni. Pre pána veľvyslanca je dôležitá otázka, ako by sme

sa pri súčasnom poznaní stavu vecí rozhodovali, ak by sme boli 25 rokov dozadu. Podľa jeho názoru úplne rovnako ako v minulosti, nakoľko musíme byť členmi silného jednotného medzinárodného spoločenstva s platnými pravidlami, silnej EÚ a jednotnej Aliancie.

Štátny tajomník Ondrejcsák nadviazal na slová pána veľvyslanca, pričom identifikoval 3 veľké obdobia, ktoré sú definované našou vnútornou diskusiou. Rok 1993, kedy sme sa stali samostatným štátom a začali sme budovať svoju zahraničnopolitickú strategickú orientáciu, ktorú sme zavřili orientáciou na Západ, čím sme si zvolili cestu bezpečnosti a civilizovaného rozvoja. Toto rozhodnutie sme zakotvili v európskych a euroatlantických štruktúrach, pričom hovoríme o prelomovom roku 2004. Posledným dôležitým medzníkom je rok 2014, kedy opäť v dejinách vypukla medzištátna vojna – ukrajinský konflikt. Dôraz NATO prešiel na teritoriálnu obranu európskych spojencov.

Mení sa aj kvázi falošný pocit bezpečia, kedy sa všetky strany nazdávali, že všetky dôležité hrozby sú vyriešené a to sa prejavilo aj na znížení obranného rozpočtu členských štátov. Dôležitý Článok 5 Severoatlantickej zmluvy sa momentálne využíva prítomnosťou spojencov v Pobaltí, do čoho sa aktívne zapojila aj Slovenská republika prítomnosťou 152 vojakov. Modernizačné obranné projekty budú prebiehať v ďalšom desaťročí, pre Slovensko ide o rozhodnutie nákupu amerických F-16. Niektoré štáty už dosiahli obranný rozpočet na úrovni 2% HDP, pričom tento záväzok by sme mali v prvom rade vnímať ako garanciu svojej vlastnej bezpečnosti. Štátny tajomník Ondrejcsák podčiarkol nutnosť čeliť dezinformáciám a propagande. Voči týmto fenoménom nemôžeme bojovať akousi „protipropagandou“, práve naopak, musíme argumentovať nespochybniteľnými faktami.

Juraj Marušiak premietol 25 rokov fungovania Slovenskej republiky do existencie V4 ako prvého pokusu zaplniť politické vákuum po rozpade Východného bloku aj napriek tomu, že toto zoskupenie prechádzalo viacerými krízami a jeho význam je aj v súčasnosti spochybňovaný rôznymi krízami. V4 predstavuje veľmi flexibilnú platformu pre spoluprácu štátov v rámci regiónu a výrazne pomohlo Slovenskej republike prekonať isté zaostávanie a vývojovú stagnáciu, ktorá sa naplno prejavila najmä v podobe vyradenia z integračných procesov. Od roku 2012 sa proces dobiehania Západu zastavil, pričom narastá pocit frustrácie, že sa to efektívne nepodarilo. Stredná Európa je veľmi často vykresľovaná ako problematický región, nakoľko je v semiperiférnom postavení k centru vývoja Západu. Jej fungovanie nie je možné bez európskej integrácie, čo platí aj naopak – ak nastane



SLOVENSKÉ BEZPEČNOSTNÉ FÓRUM 2018

destabilizácia regiónu, bude to znamenať skôr či neskôr aj destabilizáciu celej EÚ. V prípade narastajúceho populizmu v susedných krajinách, nie je cieľom Slovenskej republiky dostať ich do medzinárodnej izolácie. Práve naopak, Slovensko má byť partnerom a advokátom štátov, ktorý sa dostali do podobnej situácie.

Veľvyslanec Javorčík zhrnul to, čo tvrdili všetci traja rečníci, teda všetko je o zdieľaní zodpovednosti – spoločne sa na niečom podieľame. Na otázku, čo by zmenili v minulých 25 rokoch bezpečnostnej a zahraničnej politiky SR, štátny tajomník Ondrejcsák odpovedal, že by to boli prvé roky samostatnosti. Narážal najmä na vstup Českej republiky do NATO v roku 1999, kedy sme na jednej strane pociťovali radosť z úspechu susedného štátu, no zároveň zármutok zo svojej vlastnej premárnenej príležitosti. Veľvyslanec Javorčík by túto otázku radšej adresoval na vtedajších politikov a ich politické rozhodnutia, no zároveň dodal, že po vstupe do EÚ a NATO sa ďalej neprehlbovala diskusia o potrebe členstva v týchto organizáciách. Podľa Juraja Marušiaka sme napríklad nemuseli podporiť vojnu v Iraku v roku 2003, nakoľko výrazne poškodila imidž Západu a morálnu autoritu Európy.

Záverečná otázka sa týkala možného rozširovania Aliancie a postrehy k referendu o zmene názvu Macedónska. Podľa veľvyslanca Javorčíka je rozšírenie pozitívom v prípade, ak je daná krajina príspevkom k bezpečnosti a stabilite regiónu a celého kontinentu. Juraj Marušiak tvrdí, že možno žiadna iná krajina nevynaložila toľko obetí, aby dosiahla plnohodnotné medzinárodné uznanie. Práve podobné situácie nás nútia, aby sme boli veľmi opatrní ohľadne politik spochybňujúcich teritoriálnu integritu. Štátny tajomník Ondrejcsák verí, že čoskoro privítame Macedónsko ako 30. členský štát NATO, avšak až po splnení všetkých výberových kritérií, podobne ako sme si nimi prešli aj my. Pokladá za dôležité pomôcť štátom, ktoré prejavia vážny záujem o členstvo v Aliancie, nakoľko jej rozširovanie je v konečnom dôsledku aj posilňovanie našej vlastnej bezpečnosti.